

Л.Б. Гнатишин, д-р. екон. наук, професор

e-mail: gnatluda@ukr.net

<http://orcid.org/0000-0003-4425-0514>

А.М. Рихлевич, здобувач ОС Бакалавр

e-mail: allinbye@icloud.com

<http://orcid.org/0009-0009-3153-4199>

Львівський національний університет природокористування

**ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУ
ЗАМОРОЖУВАННЯ ЯГІД У МЕЖАХ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ**

Охарактеризовано сутність, значення та вплив перероблення сільськогосподарської продукції на результати діяльності сільськогосподарських підприємств. Акцентовано, що промислове перероблення (замороження) ягід у межах операційної діяльності сільськогосподарських підприємств є важливою сферою аграрного бізнесу, оскільки є продовженням сільськогосподарського виробництва, створюючи додану вартість готового продукту, бо всі етапи технологічного ланцюжка здійснюють у межах одного сільськогосподарського підприємства. Тому прибуток, який можна було б розподілити між різними учасниками харчового ланцюга, насправді належить сільськогосподарським підприємствам, які організовують заморожування ягід. Розглянуто тенденції українського та світового ринку заморожених ягід. Зазначено, що заморожування ягід у межах операційної діяльності належить до основного виробництва. Сільськогосподарські підприємства, які здійснюють заморожування ягід у промислових обсягах, зобов'язані забезпечити ведення бухгалтерського обліку за всіма напрямками виробництва. З'ясовано, що об'єктом обліку витрат заморожування ягід є кожен окремий обсяг виробництва. Технологія заморожування ягід складається з кількох самостійних етапів: очищення, сортування, охолодження, заморожування, зберігання. Водночас організація первинного обліку заморожування ягід вимагає значної відповідальності за дотриманням вимог зовнішніх і внутрішніх бухгалтерських регламентів. Первинні документи щодо накопичення витрат у розрізі статей витрат, що збільшують собівартість заморожених ягід, є підставою для бухгалтерських записів у документах

зведеного бухгалтерського обліку, а також у реєстрах аналітичного та синтетичного обліку. Порядок розрахунку собівартості замороженої ягідної продукції значною мірою залежить від особливостей процесу шокового заморожування. Доведено доцільність використання позамовного методу обліку і калькулювання, коли замовлення формується на виробництво певної кількості замороженої ягідної продукції. За такими індивідуальними замовленнями розраховують усі прямі витрати. Встановлено, що порядок калькулювання прямих витрат забезпечує виконання важливої умови ціноутворення – встановлення ціни реалізації одиниці продукції заморожених ягід згідно з позамовним методом обліку витрат та калькулювання.

Ключові слова: бухгалтерський облік, сільськогосподарське підприємство, операційна діяльність, ягоди, заморожування, витрати, калькуляція, бухгалтерські документи, бухгалтерські рахунки.

Формулювання проблеми. Ягідництво та промислове перероблення (замороження) ягід у межах операційної діяльності сільськогосподарських підприємств є важливою сферою аграрного бізнесу, оскільки є продовженням сільськогосподарського виробництва і створює додану вартість готового продукту, бо всі етапи технологічного ланцюжка здійснюють у межах одного сільськогосподарського підприємства. Такий спосіб організації аграрного бізнесу, коли сільськогосподарські товаровиробники одночасно виробляють і переробляють (заморожують) ягоди як сільськогосподарську сировину має неабиякий позитивний вплив на конкурентоспроможність аграрної продукції та на рентабельність операційної діяльності загалом, оскільки сприяє підвищенню доданої вартості готової продукції. Це дозволяє уникнути впливу посередників на формування ціни готової продукції. Тому прибуток, який можна було б розподілити між різними учасниками харчового ланцюга, насправді належить сільськогосподарським підприємствам, які організують заморожування ягід. Так, порядок виявлення економічної ефективності та рівня конкурентоспроможності сільськогосподарського товаровиробника повинен ґрунтуватись на чіткій теоретичній концепції облікового забезпечення процесу заморожування ягід як інформаційній базі для ухвалення управлінських рішень. Чимало питань теоретичного та практичного характеру щодо обліку заморожування ягід у межах операційної діяльності сільськогосподарських підприємств залишаються невирішеними і дискусійними, що зумовлює доцільність цього дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Перелік наукових публікацій щодо питань обліку процесу перероблення сільськогосподарської сировини останніми роками не надто розлогий. Найпомітніший слід у розробленні положень організації облікового забезпечення процесу перероблення сільськогосподарської продукції залишила В. Рожелюк [6; 7]. Низка науковців досліджувала організацію управлінського обліку та контролю витрат на спеціалізованих промислових підприємствах з перероблення сільськогосподарської продукції [1; 10]. Окремі наукові праці стосуються обліку операцій з перероблення давальницької сировини [2; 3; 5]. Також треба згадати науковий доробок, який стосується автоматизації обліку переробних процесів [8; 9]. Отже, недостатня розробленість питань організації та методики обліку процесу заморожування ягід у межах операційної діяльності сільськогосподарських підприємств спонукає до подальших досліджень.

Формулювання цілей статті. Метою статті є напрацювання теоретичних основ і розроблення практичних рекомендацій, націлених на вдосконалення організації та методики обліку процесу заморожування ягід у межах операційної діяльності сільськогосподарських підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Тренд здорового харчування став модним і популярним. Тому ми вважаємо, що саме це визначає успіх аграрного бізнесу із заморожування ягід. Адже головна перевага заморожування в тому, що процес забезпечує збереження всіх поживних речовин і властивостей продукту. Ринок заморожених ягід у Європі продовжує зростати, тому в багатьох європейських країнах постійно з'являються нові морозильні компанії, а наявні – постійно збільшують свої виробничі потужності, будуючи нові морозильні тунелі. Ця тенденція особливо помітна в Сербії, Угорщині, Болгарії, Румунії та Україні. Технологія заморожування ягід передбачає використання спеціального устаткування – флюїдизаційних тунелів. Таке устаткування враховує конкретні обставини роботи переробних цехів сільськогосподарських підприємств [11].

Найпопулярнішими замороженими ягодами на ринку України є малина, черешня, суниця садова та лохина. Український ягідний ринок відрізняється від європейського тим, що європейські ягоди збирають механізовано, а в Україні – вручну. Україна уже почала розвивати свою інфраструктуру для заморожування ягід, зокрема і в межах операційної діяльності сільськогосподарських підприємств. Лише за такої умови вона зможе захопити значну частину європейського ринку заморожених плодів і ягід. Але головна проблема полягає в тому, що криогенне оброблення у

великих європейських компаніях повністю автоматизовано, а в Україні багато процесів працівники виконують вручну. Водночас український ринок заморожених ягід – це насамперед устаткування у вигляді тунелів середньої та низької продуктивності [4].

Вибір сировини (ягід) для замороження залежить від багатьох факторів, але передусім від платоспроможного попиту населення та фінансової спроможності виробників забезпечувати процес заморожування. Сільськогосподарські підприємства, які здійснюють заморожування ягід у промислових обсягах, зобов'язані забезпечити ведення бухгалтерського обліку за всіма напрямками виробництва. Окрім цього, як агробізнес, основною метою якого є отримання прибутку, сільськогосподарські підприємства повинні впроваджувати інноваційні технологічні рішення для вирощування та заморожування ягід, а також маркетинг замороженої ягідної продукції, налагоджуючи відносини у сфері комерційного партнерства, зокрема зовнішньоекономічного. З метою відтворення виробничого потенціалу та розвитку економіки на засадах здорової конкуренції аграрне підприємство, яке здійснює виробництво та перероблення ягід, має право використовувати кошти Програми державної підтримки сільського господарства. Саме тому сьогодні перероблення ягід стає прибутковим та успішним бізнесом для товаровиробників. Перевагами такого виду діяльності є:

1. Споживачі частіше віддають перевагу напівфабрикатам і готовій продукції.
2. Діє національна програма підтримки галузі переробки плодів та ягід.
3. Підвищується рентабельність виробництва шляхом розширення асортименту готової продукції, використання різної тари, можливості перероблення некондиційної сировини, модернізації виробничих ліній і вдосконалення технологічних процесів.

Отож, усі специфічні ознаки організації і технології виробництва від посіву (посадки) до завершення перероблення безпосередньо впливають на організацію процесного та виробничого обліку як окремих видів продукції, так і етапів її біологічного перетворення чи промислового перероблення. Облік витрат на заморожування ягід в агробізнесі організовують з використанням методів, пристосованих до конкретних обставин і способу перероблення, що дозволяє організовувати ефективний контроль за поведінкою витрат для зниження їх величини та вартості кінцевого продукту. Витрати на заморожування ягід є невід'ємною частиною операційної діяльності сільськогосподарських підприємств і відіграють важливу роль у формуванні доданої вартості готового продукту та

генеруванні загальної маси доходу. Раціонально обрані методи обліку витрат дозволяють проаналізувати процес заморожування, визначити особливості та недоліки сільськогосподарських підприємств у власній діяльності, а також окреслити їх стратегію, поставити цілі, виявити та усунути потенційні ризики. В операційній діяльності сільськогосподарських підприємств витрати виробництва представлені вартістю сільськогосподарської продукції, тобто сировини. Далі виробничий ланцюг продовжується з початком стадії заморожування, коли з'являються інші витрати, які доповнюють вартість сировини і утворюють собівартість продукту перероблення. Тому об'єктивність облікового процесу та його відповідність принципам бухгалтерського обліку і чинній нормативно-правовій базі забезпечують достовірність інформації про витрати, собівартість заморожених ягід і фінансові результати сільськогосподарських підприємств загалом та окремих виробничих об'єктів. Інформація про витрати на заморожування має бути своєчасною і достовірною та служити основою для ухвалення виважених управлінських рішень. Такі вимоги особливо важливі для фермерських господарств і невеликих товариств з обмеженою відповідальністю – основного масиву приватних сільськогосподарських підприємств, які, окрім виробничої функції, є носіями соціально відповідального аграрного бізнесу.

Заморожування ягід у межах операційної діяльності належить до основного виробництва. Означуючи проблематику первинного обліку заморожування ягід, відзначимо, що це питання доречно розглядати у трьох аспектах: первинне документування здійснених витрат на вирощування та оприбуткування ягід, документування здійснених витрат на перероблення ягід і первинний облік оприбуткування заморожених ягід. Перероблення ягід, тобто охолодження та замороження, вважається промисловим перероблюванням. Різноманітність видів продукції в поєднанні зі специфікою окремих технологій призводить до виокремлення різних об'єктів обліку витрат і застосування різних методів обліку. Сільськогосподарське підприємство самостійно вибирає ці облікові елементи та декларує їх у своїй обліковій політиці. Об'єктом обліку витрат заморожування ягід є кожен окремий обсяг виробництва. Наші спостереження вказують на те, що сільськогосподарські підприємства здебільшого мають дві-три технологічні лінії з охолодження та замороження ягідної продукції та устаткування для зберігання заморожених ягід. На першій лінії здійснюється сортування, очищення та охолодження сировини – цільних ягід. Охолоджені ягоди не оприбутковуються як окремий вид готової продукції. Це проміжний продукт, який далі за технологією використовують для заморожування і

зберігання у холодильниках для подальшої реалізації. На другій технологічній лінії калібровані та попередньо охолоджені ягоди заморожують. Так, на рис. 1 проілюструємо схему двох технологічних етапів, які об'єднані в єдиний технологічний процес заморожування ягід в умовах операційної діяльності сільськогосподарських підприємств.

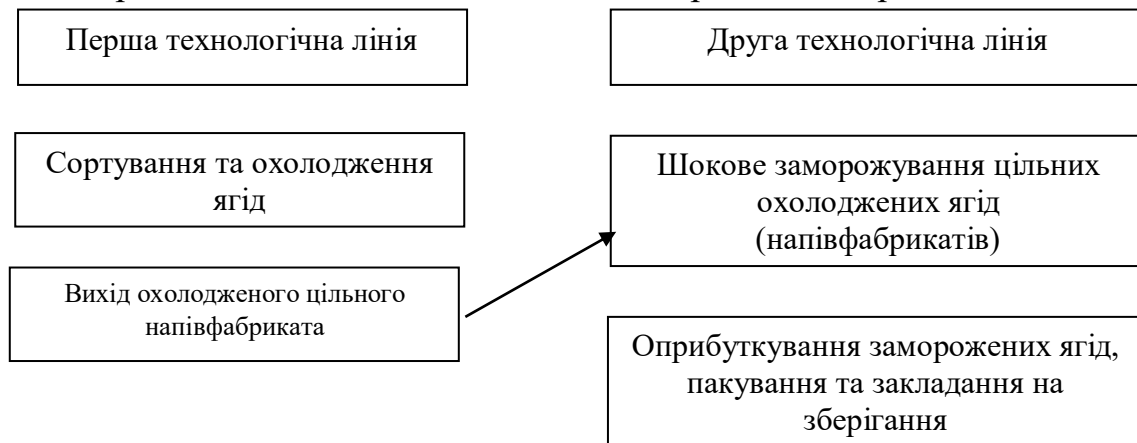

Рис. 1. Схема технологічних етапів процесу шокового заморожування ягід

Джерело: розроблено авторами.

Таким чином, можемо констатувати, що технологічні ланцюги перероблення ягід у сільськогосподарських підприємствах є недовгі. Так, технологія заморожування ягід не є складним процесом. Він складається лише з кількох самостійних етапів: очищення, сортування, охолодження, заморожування, зберігання. Водночас організація первинного обліку заморожування ягід вимагає значної відповідальності за дотриманням вимог зовнішніх і внутрішніх бухгалтерських регламентів. Первинні документи щодо накопичення витрат у розрізі статей витрат, що збільшують собівартість заморожених ягід, є підставою для бухгалтерських записів у документах зведеного бухгалтерського обліку, а також у реєстрах аналітичного та синтетичного обліку. Сільськогосподарські підприємства також використовують первинну документацію для обліку надходження замороженої продукції. Оприбуткування різних видів заморожених ягід оформлюють накладною, у якій фіксують кількість сировини, що переробляється, і норми виходу готової продукції. Водночас у первинному документі також записують кількість оприбуткованих заморожених ягід. Під час заморожування ягід калькуляція за статтями може здійснюватися позамовним методом, попередільним чи нормативним методом. Якщо використовують позамовний метод, то виробниче замовлення є об'єктом обліку і калькулювання, яке заздалегідь сформоване на виробництво певної

кількості замороженої ягідної продукції. За такими індивідуальними замовленнями розраховують усі прямі витрати. Фактичну загальну вартість замовлення та собівартість одиниці замовленої продукції визначають після завершення роботи над цим замовленням. На початковому етапі конкретного замовлення для кожного виду ягід (полуниця, малина, ожина, лохина, чорниця, вишня) відкривають окремий аналітичний рахунок (замовлення). Прямі витрати (вартість сировини, заробітна плата, ЄСВ, амортизація тощо) згідно із записами у первинних документах накопичують у межах конкретних об'єктів обліку, тобто на аналітичних рахунках у розрізі видів ягід, що надалі відповідатиме виду замороженої продукції. Непрямі (загальновиробничі) витрати розподіляють, виходячи з бази розподілу у спеціальній відомості розподілу. У галузі шокового заморожування ягід віднесення непрямих витрат здійснюється за помісячною системою. Якщо брати до уваги заморожування ягід на рівні господарства, то для формування переліку методів калькуляції необхідно керуватися Методичними рекомендаціями з формування собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості із змінами та доповненнями, затвердженими наказом Міністерства промислової політики України від 09.07.2007 №373. Згідно з цим нормативним документом, бухгалтерія сільськогосподарського підприємства інформацію з первинних документів про масштаби витрат на перероблення у розрізі видів замороженої ягідної продукції групує у Журналі обліку робіт і витрат. У розділі «Об'єкти обліку переробки ягід» відображає дату і номер первинних документів, які є підставою для обліку витрат і подальшого калькулювання собівартості заморожених ягід. Усю інформацію про витрати на перероблення ягід на підставі оброблених документів групують за статтями витрат. Тому в Журналі обліку робіт і витрат відображається нарахована заробітна плата, нараховані суми ЄСВ, вартість витрачених сировини та матеріалів, розподілені загальновиробничі витрати тощо. Журнал обліку робіт і витрат є аналітичним обліковим реєстром. Кожному об'єкту калькуляції (замовленню) призначається окрема сторінка. Журнал обліку робіт і витрат можна вести у паперовому варіанті або в електронному форматі за допомогою програми Excel.

Керуючись Методичними рекомендаціями щодо застосування журнально-ордерної форми обліку для сільськогосподарських підприємств (наказ Міністерства фінансів України від 4.06.2009 №390), сільськогосподарські підприємства систематизують витрати на заморожування ягід у реєстрі синтетичного обліку Журнал-ордер №5В с.-г. Процедура обліку полягає в тому, що зведену цифрову інформацію у

розрізі статей витрат в кінці кожного місяця з реєстру аналітичного обліку переносять до Журналу №5В с.-г., де записують її у кореспонденції синтетичних бухгалтерських рахунків. Облік у Журналі-ордері №5В с.-г. ведеться за принципом подвійного запису, тобто в кореспонденції між рахунками бухгалтерського обліку відображається попередньо зведена інформація за статтями витрат.

Керуючись Планом рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу і зобов'язань, а також Інструкцією щодо його застосування для обліку процесу заморожування ягід призначено синтетичний бухгалтерський рахунок 23 «Виробництво». Подальша деталізація така. До синтетичного бухгалтерського рахунка відкривають субрахунок 233 «Переробка плодів та ягід». У межах субрахунка 233 відкривають аналітичні бухгалтерські рахунки у розрізі видів ягідної продукції, яку отримують за результатами охолодження та шокового заморожування сировини. Тобто аналітичні рахунки відкривають у розрізі об'єктів обліку витрат: 23301 «Заморожування полуниці», 23302 «Заморожування малини», 23303 «Заморожування лохини», 23304 «Заморожування чорниці», 23305 «Заморожування ожини», 23306 «Заморожування вишні» тощо.

За дебетом субрахунка 233 «Переробка плодів та ягід», зокрема на усіх відкритих до цього субрахунках аналітичних рахунках, в упродовж виконання замовлень накопичують усі здійснені фактичні витрати. За кредитом субрахунка 233 «Переробка плодів та ягід», аналогічно і аналітичних рахунків, бухгалтерія показує вартість оприбуткованої замороженої ягідної продукції за фактичною собівартістю.

Систематизована та зведена у Журналі-ордері №5В с.-г. інформація про величину витрат і вартість оприбуткованої готової продукції є підґрунтям для формування звітності. Узагальнену схему обліку заморожування ягід зображено на рис. 2. Під собівартістю одиниці замороженої ягідної продукції розуміють співвідношення витрат, понесених під час технологічних операцій з шокового заморожування ягід, до обсягу виробленої та оприбуткованої замороженої ягідної продукції. Одиницею калькулювання заморожених ягід є 1 кілограм. Порядок розрахунку собівартості замороженої ягідної продукції значною мірою залежить від особливостей процесу шокового заморожування. Заморожені ягоди, отримані від перероблення власної сировини, пакують у тару та закладають на зберігання у холодильники. Подекуди через недостатню кількість холодильників сільськогосподарські підприємства не можуть забезпечити довготривале зберігання заморожених ягід. У такому випадку через ефективну збутову політику їм потрібно дотримуватись ритмічності постачання покупцям. Технологічний процес шокового заморожування

ягід не передбачає вихід та оприбуткування супутньої продукції. Частина неякісної сировини, що виявлена під час сортування, списується як природні втрати, величина яких закладена у норматив. Оскільки у переробному цеху є дві технологічні лінії, розподіл витрат здійснюється за напівфабрикатами (охолодженими ягодами) та уже замороженими ягодами. Позамовний метод обліку витрат і калькулювання передбачає нагромадження та розподіл витрат як за окремими замовленнями, так і за окремими видами ягід, які підлягають шоковому заморожування.

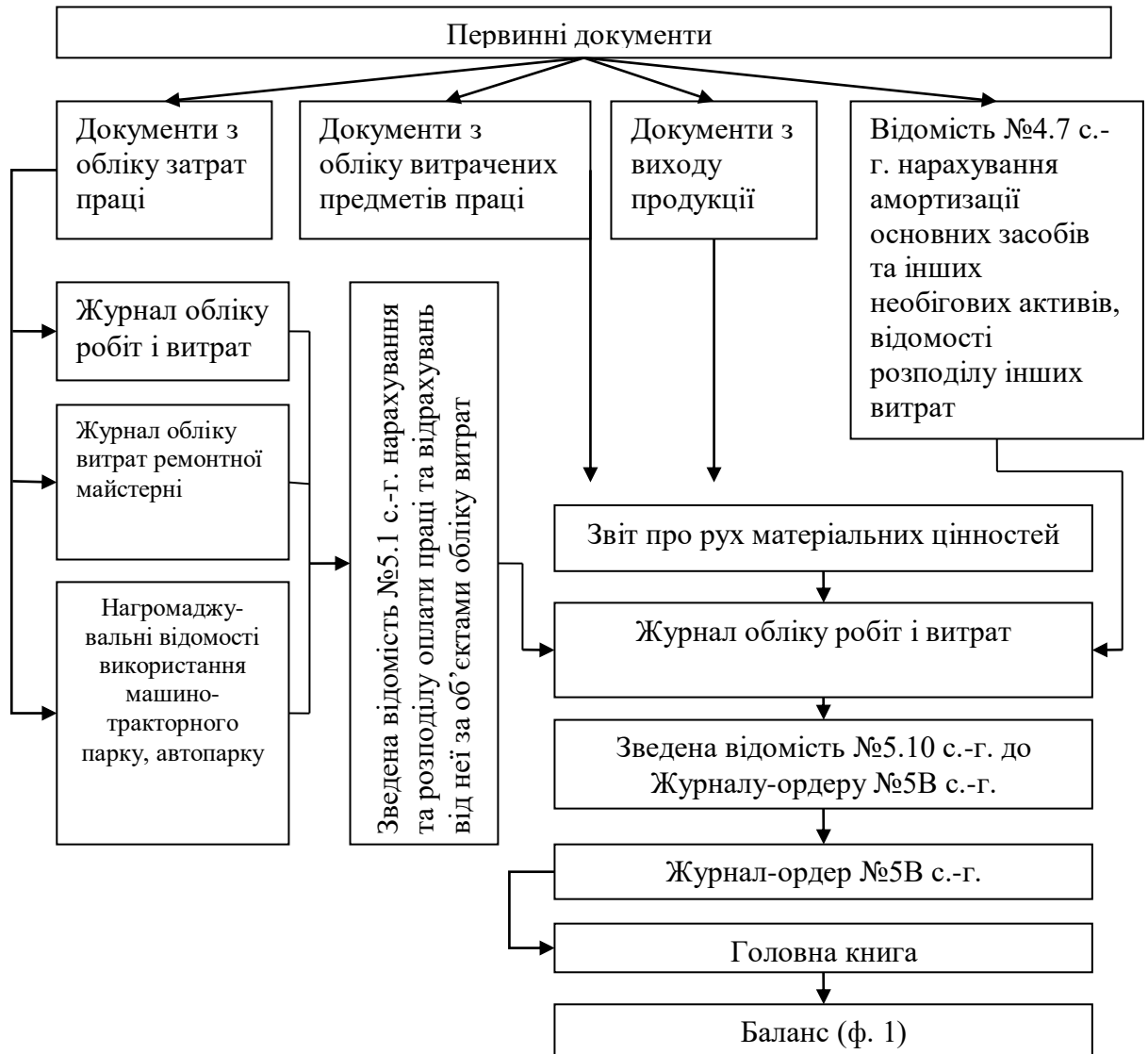

Рис. 2. Схема документального забезпечення бухгалтерського обліку процесу заморожування ягід у межах сільськогосподарського підприємства
Джерело: розроблено авторами.

Калькулювання собівартості заморожених ягід на прикладі шокового заморожування полуниці та малини в межах одного замовлення наведено у табл. 1.

Так, у цеху з перероблення ягідної продукції для виконання замовлення покупця – молокопереробного заводу, упродовж одного тижня червня та одного тижня липня 2023 р. на першій технологічній лінії посортовано, охолоджено та отримано напівфабрикат: 1366 кг полуниці та 1517 кг малини власного виробництва. Фактичний вихід готової продукції склав:

- 1325 кг замороженої полуниці за фактичною собівартістю на суму 74760,41 грн;
- 1487 кг замороженої малини за фактичною собівартістю на суму 92194,63 грн.

Реалізовано:

- заморожену полуницю в кількості 1325 кг за ціною 76,23 грн за 1 кг;
- заморожену малину в кількості 1487 кг за ціною 82,00 грн за 1 кг.

Таблиця 1

Калькулювання замороженої ягідної продукції у переробному цеху сільськогосподарського підприємства, червень-липень 2023 р.

№ з/п	Найменування продукції	Реалізаційна вартість продукції, грн	Витрати на перероблення, грн	Вартість сировини (напівфабрикату), грн	Вартість природних втрат під час сортування за цінами реалізації, грн	Усього витрат (гр. 4 + гр. 5 – гр. 6), грн	Вихід готової продукції, кг	Фактична собівартість готової продукції, (гр. 7 : гр. 8), грн
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Заморожена полуниця	101004,75	32559,94	43150,62	950,15	74760,41	1325	56,45
2	Заморожена малина	121934,41	40605,07	52714,42	1124,86	92194,63	1487	62,00
Разом	х	222939,16	73165,01	95865,04	2075,01	166955,04	х	х

Отже, собівартість заморожених ягід визначають під конкретні замовлення покупців. Заморожені ягоди відвантажують покупцям, з якими укладено договори.

Оприбуткування заморожених ягід за фактичною собівартістю у бухгалтерському обліку відображають у такій кореспонденції бухгалтерських рахунків: дебет субрахунка 263 «Готова продукція

промислової переробки» (аналітичні рахунки 26301 «Заморожена полуниця», 26302 «Заморожена малина») та кредит субрахунка 233 «Переробка плодів і ягід» (аналітичні рахунки 23301 «Заморожування полуниці», 23302 «Заморожування малини»). Водночас традиційні розрахунки щодо визначення собівартості одиниці готової продукції впливають на ціноутворення і нема гарантії, що покупці погодяться платити таку ціну за заморожену ягідну продукцію. Тому модифікація методу обліку витрат і калькулювання собівартості заморожених ягід для досягнення очікуваної економічної вигоди, збільшення кількості покупців і максимального задоволення є одним з важливих завдань.

Висновки. Враховуючи те, що кінцевим продуктом перероблення ягід є один вид продукції – заморожені ягоди, сільськогосподарському підприємству доцільно використовувати прямий розподіл витрат для раціонального визначення собівартості готової продукції перероблення.

Тому кожен вид заморожених ягід (полуниця, малина, смородина), оприбутковується як окремий готовий продукт, що попередньо був виділений як окремий об'єкт обліку.

Вважаємо, що запропонована система бухгалтерського обліку повністю забезпечує контрольну функцію, а форма подачі інформації усім рівням менеджменту сільськогосподарського підприємства сприяє прийняттю виважених управлінських рішень.

Порядок калькулювання прямих витрат забезпечує виконання важливої умови ціноутворення – встановлення ціни реалізації одиниці заморожених ягід згідно з позамовним методом обліку витрат і калькулювання.

Список використаних джерел.

1. Домбровська Н. Р. Організаційні аспекти управлінського обліку та контролю витрат на підприємствах із переробки сільськогосподарської продукції. *Інноваційна економіка*. 2013. № 3. С. 303-309.
2. Зоріна О. А. Нюанси обліку та оподаткування податком на додану вартість операцій з переробки давальницької сировини. *Інтернаука. Серія: Економічні науки*. 2022. № 8. С. 111-117.
3. Корягін М. В., Чік М. Ю. Особливості обліку операцій з переробки давальницької сировини, ввезеної нерезидентом на митну територію України. *Ефективна економіка*. 2018. № 6. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2018_6_4
4. Огляд ринку заморожених ягід і фруктів Європи – ціни продовжують зростання. URL: <https://east-fruit.com/uk/plodoovochevyi->

rynok/oglyady-rynku/ohlyad-rynku-zamorozhenykh-yahid-i-fruktiv-yevropy-tsiny-prodovzhuyut-zrostannya/

5. Павленко О. Г., Краснікова Н. В. Особливості переробки на території України давальницької сировини нерезидента, а також оподаткування та облік таких операцій. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2014. № 2. С. 37-43.

6. Рожелюк В. М. Організація облікового забезпечення процесу переробки сільськогосподарської продукції. *Наука й економіка*. 2014. Вип. 3. С. 68-74.

7. Рожелюк В. М. Організація обліку витрат на переробку сільськогосподарської продукції. *Облік і фінанси*. 2014. № 3. С. 71-76.

8. Солдатенко Л. С. Автоматизована система обліку продуктів переробки комбінату хлібопродуктів. *Зернові продукти і комбікорми*. 2017. Т. 17, № 4. С. 50-54.

9. Терновський В. О. Аналітична складова автоматизації обліково-аналітичного забезпечення управління операціями з переробки давальницької сировини на м'ясопереробних підприємствах. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки)*. 2013. № 3. С. 178-182

10. Ткаченко Н. М. , Кравченко І. Й. Удосконалення бухгалтерського обліку заготівлі та переробки цукрових буряків цукровими заводами. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Економіка*. 2015. Вип. 1(2). С. 43-47.

11. Ціни на заморожені ягоди продовжують зростати. URL: <http://www.jagodnik.info/tsiny-na-zamorozheni-yagody-prodovzhuyut-zrostaty/>

References

1. Dombrovska N. R. Organizational aspects of management accounting and cost control at agricultural processing enterprises. *Innovative economy*. 2013. No 3. P. 303-309.

2. Zorina O. A. Nuances of accounting and taxation with value added tax of operations on processing of raw materials. *Interscience. Series: Economic Sciences*. 2022. No 8. P. 111-117.

3. Koryagin M. V., Chik M. Yu. Peculiarities of accounting for operations on processing of raw materials imported by a non-resident to the customs territory of Ukraine. *Efficient economy*. 2018. No 6. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2018_6_4

4. European frozen berries and fruit market overview - prices continue to rise. URL: <https://east-fruit.com/uk/plodoovochevyi-rynok/oglyady->

rynku/ohlyad-rynku-zamorozhenykh-yahid-i-fruktiv-yevropy-tsiny-prodovzhuyut-zrostannya

5. Pavlenko O. G., Krasnikova N. V. Peculiarities of non-resident raw material processing on the territory of Ukraine, as well as taxation and accounting of such operations. Foreign trade: economy, finance, law. 2014. No 2. C. 37-43.

6. Rozheliuk V. M. Organization of accounting support for the processing of agricultural products. Science and economy. 2014. Issue 3. P. 68-74.

7. Rozheliuk V. M. Organization of cost accounting for processing of agricultural products. Accounting and finance. 2014. No. 3. P. 71-76.

8. Soldatenko L. S. Automated accounting system for processing products of the bread products plant. Cereal products and compound feed. 2017. Vol. 17, No. 4. P. 50-54.

9. Ternovsky V. O. Analytical component of automation of accounting and analytical management of operations on processing raw materials at meat processing enterprises. Collection of scientific works of Tavriyya State Agro-Technological University (Economic Sciences). 2013. No. 3. P. 178-182.

10. Tkachenko N. M., Kravchenko I. Y. Improvement of the accounting of harvesting and processing of sugar beets by sugar factories. Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series: Economy. 2015. Issue 1(2). P. 43-47.

11. Prices for frozen berries continue to rise. URL: <http://www.jagodnik.info/tsiny-na-zamorozheni-yagody-prodovzhuyut-zrostaty>

Hnatyshyn L., Rykhlevych A. Organization of accounting for freezing berries within the operating activities of agricultural enterprises.

Subject of study. The subject of the research is organization and method of accounting for the process of freezing berries within the operational activity of agricultural enterprises.

The aim of the study. The research aims to develop theoretical and practical recommendations for improving the organization and methods of accounting for the process of freezing berries within the operational activities of agricultural enterprises.

Research methods. The dialectical method and the systematic approach are the theoretical and methodological basis of the research. Methods of analysis and synthesis are used to define concepts. The methods of induction and deduction were the main ones for determining the specifics of the accounting of berry freezing processes. The graphic method contributed to the visual representation of research results.

Results of work. The essence, significance and influence of processing of agricultural products on the results of agricultural enterprises are

characterized. Industrial processing (freezing) of berries within the operational activities of agricultural enterprises is important area of agrarian business, as it is a continuation of agricultural production. This process creates added value of the finished product, because all stages of the technological chain are carried out within one agricultural enterprise. Therefore, the profit that could be distributed among the various participants of the food chain actually belongs to the agricultural enterprises that organize the freezing of the berries. The trends of the Ukrainian and global market of frozen berries are considered. Freezing of berries within the scope of operational activity belongs to the main production. Agricultural enterprises that freeze berries must keep accounting records for all areas of production. The object of accounting for the costs of freezing berries is each individual volume of production. Berries freezing technology consists of several independent stages: cleaning, sorting, cooling, freezing, storage. Primary accounting of berry freezing requires compliance with external and internal accounting regulations. Primary documents on expenditure items that increase the cost of frozen berries are the basis for accounting records in accounting documents. The procedure for calculating the cost of frozen berries depends on the features of the shock freezing process. The expediency of using the non-contractual accounting and calculation method has been proven. So, the order is formed for the production of a certain amount of frozen berry products. An individual order is the sum of all direct costs. The procedure for calculating direct costs contributes to the calculation of the selling price of a unit of frozen berries according to the off-order cost accounting and calculation method.

Keywords: Accounting; agricultural enterprise; operational activity; berries; freezing; costs; calculation; accounting documents; accounting accounts.

Стаття надійшла до редакції: 29.03.2024р.